

Pályakezdő könyvtárosok számára rendezett szakmai tapasztalatcserét a Magyar Könyvtárosok Egyesületének Békés megyei szervezete. A fiatal könyvtárosokat az egyesület munkájáról, múltjáról és terveiről *Balogh György*, a területi szervezet elnöke tájékoztatta, ezt követően a vendéglátó Békés Megyei Könyvtár igazgatója, *Ambros Zoltán* szólt a pályakezdőknek a megyei könyvtár hálózatépítési terveiről és központi szolgáltatásainak bővítéséről. A résztvevők alaposan megismerkedtek a megyei könyvtárral, de meglátogattak számos más Békés megyei könyvtárat is. (Érdekes és nyilvánvalóan hasznos módon elsősorban az eredetileg nem könyvtárnak tervezett épületekben működő intézmények könyvtári munkáját ismertekedtek.) A tapasztalatcserére záró aktusaként a résztvevők megalakították a pályakezdő könyvtárosok kollégiumát és megválasztották a kollégium tisztségviselőit is. (Cs. L.)

Nem takarékoskodott vaskos megjegyzésekkel *Devecseri Gábor* saját könyvei lapszélein. Üdítően gomba véleményeit szerzőkről és művekről egyelőre csak a szombat-helyi tanárképző főiskola könyvtárosai olvashatják — ide kerültek ugyanis a könyvek az övegye jövőtábol —, ám az értékes gyűjtemény, amelynek különösen modern magyar és antik görög része tartalmaz ritkaságokat, hamarosan hozzáférhető lesz a kutatók számára is.

A könyvtárgépesítés „apostolai-val” rendezett kerekasztal-beszélgetést a *Mikrovilág* című folyóirat szerkesztősége. A résztvevők, *Bárdosi Mária* (OSZK KMK), *Báttonyi Béláné* (MM Vezetőképző Intézet), *Gerő Péter* (FSZEK), *Horváth Ádám* (Országgyűlési Könyvtár), *Jacsó Péter* (SZÁMALK), *Füredi Mihály* (MTA Központi Könyvtára) és *Ungváry Rudolf* (OSZK) valóban a leglényegesebb, sőt „legrázósbab” kérdéseket exponáltak, beszélgetésük nemcsak a jelen helyzetet vázolta fel lényeges vonásai-

ban, de rámutatott a „neuralgikus góccokra” is. Ungváry Rudolf arról beszélt, hogy „ma Magyarországon a számítógépesítés nem túl sokat segít az olvasókön”, hiszen jelenleg szerző vagy téma alapján sokkal egyszerűbb a nagykönyvtárak katalógusaiban keresni, vagy egyszerűen megkérdezni a könyvtárost. A számítógépesítés igazi előnyei, a nemzetközi információáramlatokba való bekapcsolódás lehetőségei még csak kevesek számára jelentenek realitást. Ugyancsak ő szólt arról is, hogy feleslegesen sok bürokratikus forma gátolja az előrelépést. *Bárdosi Mária* a könyvtárak hardver- és szoftverellátását felmérő vizsgálat eredményeiről számolt be, és ezzel kapcsolatban rámutatott annak fontosságára, hogy a hosszútávú fejlődés érdekében ott is érdemes a könyvtárgépesítéssel foglalkozni, ahol ennek még nem lehetnek közvetlen előnyei az olvasók számára. Utalt arra is, hogy a számítógépes kultúrát mindenképp el kell terjeszteni, hiszen a gépek a jövőben egyre olcsóbbak és elérhetőbbek lesznek. *Gerő Péter* szerint „A hagyományos könyvtárosi munka kismértékű [számítógépes] segítsé is hat az olvasókra: mélyebb feltárást és szelektív információszolgáltatást eredményez...”. *Báttonyi Béláné* a számítógépes kultúra fejlesztése terén tett előrelépésekről, intézete tanfolyamairól beszélt, valamint arról, hogy ő személy szerint optimista, bár, mint mondta, ennek az optimizmusnak nincs „túl sok reális vagy racionális alapja”. *Füredi Mihály* beszámolt arról, hogy könyvtárunknak a jövőben minden bizonnyal online szolgáltatásai lesznek, gépeiket hálózatokhoz fogják kapcsolni, többek közt az OSZK-val is összekötik, tervezik egész információállományuk miniatürizálását is. Szinte az egész beszélgetés mondandóját foglalta össze *Jacsó Péter*: „...emelkednek az online szolgáltatások árai is, valamint az adatbá-

zisok díjszabásai... Nehezen tudom megindokolni a hozzá nem értőnek, hogy ez is megéri az árát, nemcsak a kávé. Mi a SZÁMALK-ban sok mindent megvalósítottunk, de ez kivétel és nem szabály. Az igazság az, hogy az információforrásoknak az ára és az értéke is növekszik. És én azért vagyok pesszimista, mert nálunk csak az ára nő...”.

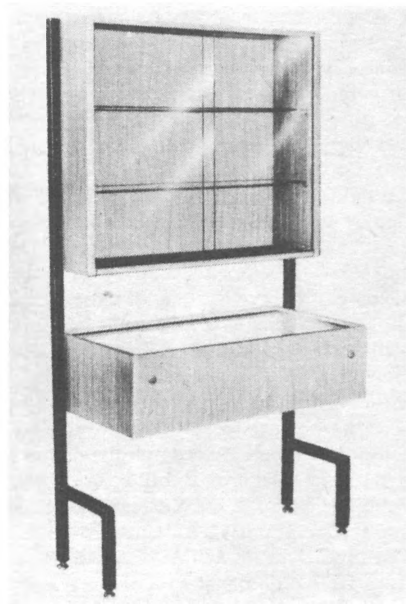
Az MTA 1987-es közgyűlésén számos értékelés hangzott el az előző ötvenes tervidőszak (1981—1985) tudományos munkájáról. Nagy visszhangot váltott ki a publikációs tevékenység szakirodalmi fogadtatását felmérő előterjesztés, amelynek eredményeit az MTA Központi Könyvtára informatikai igazgatósága bocsátotta a közgyűlés elé. Az adatok forrása az MTA Központi Publikációs Adatbankja volt. A sajtó széles körben ismertette azt a hatalmas munkát, amelyet az MTA könyvtára végzett a tudományos munka mennyiségi és minőségi értékelésében, tudományos „termelésünk” nemzetközi összehasonlíthatóságaért. Legismertebb az a tudományometriai világtérkép vált, amelynek alapján kiderült, hogy a természettudományos alapvetési tevékenységét illetően hazánk a kicsi vagy közepes országok mezonyében olyan országok csoportjában foglal helyet, mint Ausztria, Spanyolország, Jugoszlávia és Lengyelország. A többi szocialista ország és a fejlődő országok legtöbbje a következő, negyedik csoportban helyezkedik el. (Magyarországot olyan országok „előzték” meg, mint Svájc, Svédország, Dánia, Hollandia, Belgium, Kanada, Finnország, Izrael, Olaszország, Norvégia és Ausztrália.)

A TANÉRT AJÁNLATA

Bemutatjuk a

MERABONA KÖNYVTÁRI BÚTORCSALÁD

további két tagját

Egyoldalas vitrin

Fogyasztói ára: 3930,- Ft.

Kétoldalas vitrin

Fogyasztói ára: 5120,- Ft.

Mindkét vitrin felső része tolóüveggel zárt üvegpólcos szekrény, amely alatt üvegetetős tároló található

VÁRJUK KEDVES VÁSÁRLÓINKAT!

Országos Tanszergyártó
és Értékesítő Vállalat
Bútorkereskedelmi főosztálya

Budapest, VIII., Szentkirályi u. 8.
Levél cím: Budapest 1428 Pf. 2.
Telefon: 339-938

A nyughatatlan nyugdíjas

Beszélgetés a 75 éves Hegedüs Gézával

Kicsit nehezen szoktam meg, hogy tegezzem, hiszen *Hegedüs Géza* éppen apámmal egyidős, de Géza bácsi mindenkivel tegeződik, számtalan barátjával, írókkal, színészekkel, rádióriporterekkel, szerkesztőkkel, tanárokkal, könyvtárosokkal. Talán azért mondta, hogy bácsizzam, azt ne higgyem, hogy fiatalítja magát. Nincs szüksége rá. Ír, tanít, szerkeszt, rádiózik.

— *Nem is tudtam, hogy könyvtár szakon is tanítottál.*

— Ez az ötvenes években volt, amikor mivel az egyetemen amúgy is tanítottam, felkértek, hogy adjak elő világirodalmat a könyvtár szakos hallgatóknak. Na. Kérdezz, felelek.

— *Te úgyis anekdotázni szoktál. Kár téged kérdezni. Inkább mesélj! Azt mondtad, ez az ötvenes években volt. Mektől meddig?*

— Az egyetemen filozófiatörténetet tanítottam 46-tól 49-ig. 1949 áprilisában a *Színművészeti Főiskolán*, ahol addig is tanítottam, felajánlották, menjek el tanszékvezetőnek. Dönteni kellett, hogy végül is hol lesz az otthonom, mert az egyetemen is akkor akartak státuszba venni. Itt az első számú anekdota. *Ortutay Gyula* volt a miniszter, nekem gyerekkori barátom. Kérdezte, irodalom- és drámatörténet professzor leszek a főiskolán, vagy tanár az egyetemen. Mikor habozás nélkül azt válaszoltam, professzor a Színművészeti Főiskolán, *Ortutay* hátranyúlt, és azt mondta a titkárnőjének: „*A kétforintosomat!*” *Ortutay* két forintba fogadta, hogy a Színművészeti Főiskolát fogom választani, a titkárnő szerint lehetetlen, hogy valaki ne az egyetemen tanítson, ha választhat. *Ortutay* azt mondta: „*Én megmondom, miért mondtam ezt, de te is mondd meg! Én*

Felvégi Andrea felvétele

azt mondtam, hogy ha választani lehet a tiszta tudomány vagy a tudomány és a kupleráj vegyülete között, te ez utóbbit választod. Most mondd meg, te mért választottad!”

Azt mondtam, azért, mert én nagyon szeretek egy melléktantárgy főparancsnoka lenni. A színművészetin az irodalom melléktantárgy. Két év múlva, amikor az egyetemről már mindenki kibukott, akit akkoriban neveztek ki, találkoztam *Ortutay Gyulával* egy kiállításon. Azt mondta: „*Én most jöttem rá, hogy te egész okos fiú vagy ezzel a melléktantárgy főparancsnoksággal.*” Amikor elmentem elbúcsúzni az egyetemre, akkor a filozófiai tanszék vezetője, *Fogarasi Béla* (akit én rendkívül buta embernek tartottam akkor is, nyugodjék békében, most is annak tartom) a leggyönyörűbb freudi elszólással búcsúzott tőlem: „*Hát nagyon, nagyon örülök, hogy elmegy tőlünk! Illetve, hogy*

Lásd még az író vallomását a közkönyvtárakról a *Könyvtáros* 1983. 2. számában

A TANÁCSAI ÉS A SZAKSZERVEZETI KÖZMŰVELŐDÉSI KÖNYVTÁRAK (SZOLGÁLTATÓHELYEK) 1986. ÉVI FONTOSABB ADATAI

Megnevezés	Az önálló és fők szolgáltatóhelyek száma			Az összes állomány (állományegység)			A beiratkozott olvasók száma			A kölcsönzött állományegységek száma		
	1986. XII. 31-én	Az 1985. év %-ában	10 000 lakosra jut	1986. XII. 31-én	Az 1985. év %-ában	10000 lakosra jut	1986. XII. 31-én	Az 1985. év %-ában	10000 lakosra jut	1986. XII. 31-én	Az 1985. év %-ában	10000 lakosra jut
BARANYA												
tanácsai	299	97,4	6,9	1 749 427	103,5	4050	67 648	101,7	157	1 465 473	100,5	3392
szakszervezeti	206	99,5	4,8	523 441	105,7	1212	23 365	100,7	54	347 450	101,7	804
összesen	505	96,3	11,7	2 272 868	104,0	5262	91 013	101,4	211	1 812 923	100,7	4196
BÁCS-KISKUN												
tanácsai	279	96,2	5,0	2 275 088	103,2	4092	104 790	98,9	188	2 639 734	95,7	4748
szakszervezeti	111	93,3	2,0	289 537	97,2	521	13 251	76,6	24	218 662	86,7	393
összesen	390	95,4	7,0	2 564 625	102,5	4613	11 8041	95,8	212	2 858 396	94,9	5141
BÉKÉS												
tanácsai	117	92,9	2,8	1 533 191	102,5	3659	88 245	108,7	211	1 816 780	101,9	4336
szakszervezeti	107	98,2	2,6	263 089	102,8	628	11 451	93,6	27	179 045	95,8	427
összesen	224	95,3	5,4	1 796 280	102,5	4287	99 696	106,7	238	1 995 825	101,3	4763
BORSOD-A-Z.												
tanácsai	446	99,6	5,7	3 189 926	102,9	4069	130 062	97,7	166	3 442 113	95,5	4390
szakszervezeti	234	92,9	3,0	690 002	96,2	880	16 340	99,0	40	589 879	92,4	752
összesen	680	97,1	8,7	3 879 928	101,6	4949	161 584	97,5	206	4 031 992	95,0	5142
CSONGRAD												
tanácsai	227	97,0	5,0	1 996 672	103,1	4369	88 665	99,5	104	1 977 954	92,3	4328
szakszervezeti	136	86,1	3,0	354 295	102,0	775	16 340	99,0	36	267 069	100,6	584
összesen	363	91,6	8,0	2 350 967	103,0	5144	105 005	99,4	230	2 245 023	93,2	4912
FEJÉR												
tanácsai	141	100,0	3,3	1 394 946	103,8	3275	53 256	100,4	125	1 222 172	98,1	2869
szakszervezeti	194	100,0	4,6	712 823	104,2	1673	37 008	97,9	87	699 181	96,4	1641
összesen	335	100,0	7,9	2 107 769	103,9	4948	90 264	99,3	212	1 921 353	97,5	4510
GYŰR-SOPRON												
tanácsai	200	101,0	4,7	1 558 612	104,4	3650	68 447	102,9	160	1 425 179	100,4	3338
szakszervezeti	187	100,5	4,4	482 892	101,2	1131	16 340	94,5	66	543 949	88,7	1274
összesen	387	100,8	9,1	2 041 504	103,7	4781	84 781	100,3	226	1 969 128	96,9	4612
HAJDÚ-BIHAR												
tanácsai	162	98,8	3,0	1 733 135	102,5	3151	82 064	99,1	149	2 322 993	98,9	4224
szakszervezeti	170	93,4	3,1	411 342	103,4	748	23 826	95,9	47	320 539	87,4	583
összesen	332	96,0	6,1	2 144 477	102,7	3899	107 890	98,3	196	2 643 532	97,3	4807
HEVES												
tanácsai	137	94,5	4,0	1 333 642	103,2	3934	53 626	97,8	158	1 177 318	94,6	3473
szakszervezeti	152	96,8	4,5	312 493	101,9	922	15 848	96,7	47	200 460	109,3	591
összesen	289	95,7	8,5	1 646 135	102,9	4856	69 474	97,6	205	1 377 778	96,4	4064
KOMÁROM												
tanácsai	116	100,9	3,6	1 277 896	103,6	3993	45 628	100,9	143	922 480	100,2	2883
szakszervezeti	252	87,7	4,3	437 738	102,2	1368	23 047	92,1	72	344 215	87,1	1076
összesen	368	93,3	7,9	1 715 634	103,2	5361	68 675	97,8	215	1 266 695	96,2	3959
NÓGRÁD												
tanácsai	158	96,9	6,8	1 137 472	104,4	4924	40 860	100,0	177	952 873	100,3	4125
szakszervezeti	159	100,6	6,9	257 834	104,3	1116	11 766	97,1	51	191 738	97,1	830
összesen	317	96,8	13,7	1 395 306	104,4	6040	52 626	99,3	228	1 144 611	99,7	4955
PEST												
tanácsai	361	98,1	3,7	3 446 342	104,9	3499	147 352	99,0	150	3 127 219	98,3	3175
szakszervezeti	266	98,2	2,7	598 862	100,5	608	21 834	93,9	22	371 082	91,1	377
összesen	627	96,1	6,4	4 045 204	104,2	4107	169 186	98,3	172	3 498 301	97,4	3552

tanácsai szakszervezeti összesen	27 68 389	99,5 80,0 94,2	8,6 2,5 11,1	1 795,1 247,6,2 2 043 333	102,7 102,8 102,7	5116 705 5821	80 266 10 893 91 159	98,8 96,9 98,6	229 31 260	1 827 744 195 371 2 023 115	98,0 99,7 96,1	5207 557 5764
SZABOLCS-SZATMÁR												
tanácsai	300	97,7	5,1	2 274 919	103,6	3902	95 335	101,4	164	2 279 336	102,0	3910
szakszervezeti	120	99,2	2,1	256 716	102,2	440	15 218	96,7	26	203 473	109,7	349
összesen	420	98,1	7,2	2 531 635	103,4	4342	110 553	100,8	190	2 482 809	102,6	4259
SZOLNOK												
tanácsai	253	98,1	5,9	2 185 057	103,1	5058	99 575	98,8	230	2 277 603	95,0	5272
szakszervezeti	232	91,3	5,4	350 423	102,4	811	17 866	99,0	41	296 025	93,1	685
összesen	485	94,7	11,3	2 535 480	103,0	5869	117 441	98,8	271	2 573 628	94,8	5957
TOLNA												
tanácsai	144	97,3	5,4	1 298 987	103,3	4902	47 441	100,1	179	910 976	97,1	3438
szakszervezeti	81	98,8	3,1	193 045	103,1	728	7 316	92,5	28	88 172	97,4	332
összesen	225	97,8	8,5	1 492 032	103,3	5630	54 957	99,0	207	999 088	97,1	3770
VAS												
tanácsai	261	99,2	9,4	1 444 546	102,1	5196	50 753	96,8	183	1 129 318	95,5	4062
szakszervezeti	147	99,3	5,3	276 573	100,8	995	15 424	97,6	55	269 451	90,9	969
összesen	408	99,3	14,7	1 721 119	101,9	6191	66 177	97,0	238	1 398 769	94,6	5031
VESZPRÉM												
tanácsai	287	99,7	7,4	1 895 398	103,8	4908	76 099	97,2	197	1 791 105	96,1	4628
szakszervezeti	150	99,3	3,9	418 749	102,1	1082	27 868	105,8	72	361 172	96,0	933
összesen	437	99,5	11,3	2 314 147	103,5	5990	103 967	99,3	269	2 152 277	96,1	5561
ZALA												
tanácsai	281	100,0	9,0	1 614 867	104,1	5192	58 425	99,9	188	1 410 532	99,3	4535
szakszervezeti	140	105,3	4,5	280 931	110,4	903	28 732	231,6	92	174 474	111,6	561
összesen	421	101,7	13,5	1 895 798	105,0	6095	87 157	123,0	280	1 585 006	100,6	5096
MEGYÉK ÖSSZESEN												
tanácsai	4470	98,3	5,2	35 135 834	103,4	4118	1 478 537	99,9	173	34 118 902	97,6	3998
szakszervezeti	3016	95,8	3,5	7 358 407	102,0	862	383 162	100,5	45	5 861 347	94,7	687
összesen	7486	97,3	8,7	42 494 241	103,2	4980	1 861 699	100,0	218	39 980 249	97,1	4685
BUDAPEST												
tanácsai	96	99,0	0,5	3 438 895	102,0	1646	181 701	95,1	87	4 465 065	97,5	2137
szakszervezeti	1738	93,6	8,3	4 903 063	101,1	2347	200 064	96,0	96	4 127 335	97,9	1976
összesen	1834	93,9	8,8	8 341 958	101,5	3993	381 765	95,6	183	8 592 400	97,7	4113
ORSZÁGOSAN ÖSSZESEN												
tanácsai	4566	98,3	4,3	38 574 729	103,3	3632	1 660 238	99,3	156	38 583 967	97,6	3632
szakszervezeti	4754	95,0	4,5	12 261 470	101,6	1154	583 226	99,0	55	9 988 682	96,0	940
összesen	9320	96,6	8,8	50 836 199	102,9	4786	2 243 464	99,2	211	48 572 649	97,2	4572
AZ ORSZÁGOS ÖSSZESRŐL												
DEBRECEN												
tanácsai	29	96,7	1,4	501 721	103,3	2334	26 484	101,4	123	672 486	99,7	3128
szakszervezeti	139	90,9	6,5	360 799	103,6	1678	18 259	87,8	65	261 244	82,6	1215
összesen	168	91,8	7,9	862 520	103,5	4012	44 743	95,4	208	933 730	94,3	4343
GYŐR												
tanácsai	15	100,0	1,2	568 609	105,3	4374	22 221	100,7	171	428 519	100,5	3296
szakszervezeti	104	100,0	8,0	342 405	103,4	2634	18 038	96,6	739	358 070	90,8	2754
összesen	119	100,0	9,2	911 014	104,6	7008	40 259	98,8	310	786 589	95,9	6050
MISKOLC												
tanácsai	34	100,0	1,6	849 836	103,1	4028	33 971	100,3	161	893 112	94,7	4233
szakszervezeti	140	90,9	6,6	446 121	98,4	2114	19 104	100,6	91	351 232	97,1	1665
összesen	174	92,6	8,2	1 295 957	101,5	6142	53 075	100,4	252	1 244 344	95,3	5898
PÉCS												
tanácsai	22	100,0	1,2	578 307	105,0	3231	25 873	106,5	145	554 035	102,0	3095
szakszervezeti	141	97,2	7,9	360 568	106,7	2014	13 206	99,2	85	207 539	98,5	1759
összesen	163	97,6	9,1	938 875	105,6	5245	41 079	103,7	229	761 574	101,0	4254
SZEGED												
tanácsai	25	100,0	1,3	762 844	102,9	4101	36 178	99,7	195	797 805	93,2	4289
szakszervezeti	84	87,5	4,5	323 855	101,7	1741	11 074	99,9	60	191 442	102,4	1028
összesen	109	90,1	5,8	1 086 699	102,5	5842	47 252	99,8	255	988 947	94,9	5317

kinevezték tanszékvezetőnek.” Ezek után gyakorlatilag ugyan elmentem, de azért az egyetem olykor meghívott előadást tartani, és Szalai Sándor, aki barátom volt, megragadta az alkalmat, hogy legalább az ő tanszékén szükség jogtudományi tárgyakat tanítsam. Van jogi doktorátusom, sőt valamikor tanársegéd is voltam a jogi fakultáson, semmi akadály nem volt, hogy jogfilozófiát tanítsak, vagy bevezetést a jogtudományba... A könyvtár szakon is tanítottam. Akkor történt, hogy az éppen alakuló pedagógiai főiskola igazgatója hívott: „Te most semmit se csinálsz, gyere hozzánk, tanítsd a társadalmi formák fejlődésének történetét!” Fogalmam sincs, hogy ezekben az években mikor aludtam. Egészen 49-ig létezett a Győrfy Kollégium is, én eredetileg ott voltam tanár. Így bekerültem a NÉKOSZ apparátusába, amelynek központi tanára, magyarán oktatási felelőse lettem. Volt olyan hét, hogy 28 órát tartottam, közben a *Köztársaság* című hetilap kulturális rovatának vezetője voltam, és ugyancsak 45 és 49 között a főváros népművelési osztályvezetője.

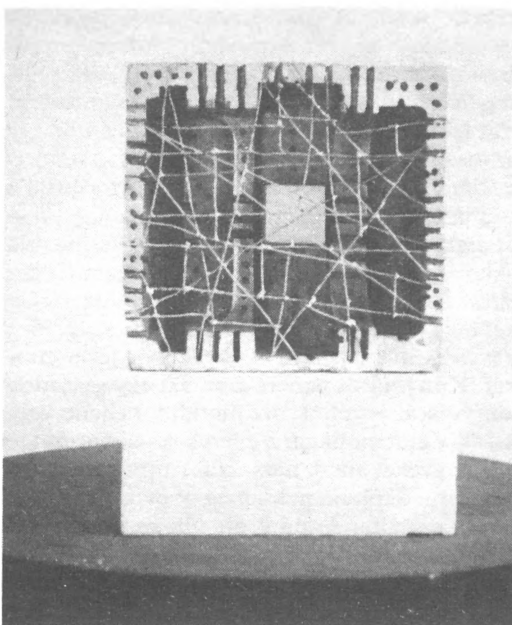
Fiatal házias voltam, minden évben legalább egy könyvet írtam, hogyan csináltam, ma már nem tudom. Aztán valamikor 49–50 táján sokkot kaptam minden közéletiségtől, mert szegény Rajk nagyon jó barátom volt. Én ugyan soha nem voltam politizáló ember, de bejártam a belügybe, mert ott jó feketét lehetett kapni. Rajk mindig azzal fogadott: „*Jaj, de jó, most húsz percig nem kell közéletet élni! Lehet értelmesebb dolgokról beszélgetni!*” Aznap fogták el, amikor autóján éppen engem és a feleségemet hozott haza. Körülöttem csapkodott a mennykő, de valahogy megúsztam. Igaz, visszavonulva mindentől. Csak tanítottam, és írtam az írivalóimat. Azt mindig.

Most múltam 75 éves, mögöttem 84 megjelent könyv, a Rádióknak 50 éve vagyok oly módon munkatársa, hogy még a negyvenes években is, amikor internálótáborban voltam, a táborparancsnokságra hívtak, hogy felvegyék a következő műsorszámomat. Csákánynyal a vállamon mentem be. Több mint ezer műsorszám van mögöttem. Nemrég jelent meg önéletrajzom harmadik kötete, a napokban fejeztem be egy ókori keleti tárgyú hangjátékomat. És közben mindig — ami nélkülözhetetlen — sokat olvasok. Az az író, aki nem olvas, olyan, mint az a tanár, aki nem tanul. Most fejeztem be egy könyvem, amelynek címe: *Kalliópé bűvöletében*, az epika évezredei a *Gilgamestől* a *Jónás könyvéig* és *Majakovszkij* epi-

kájáig. Végül is néhány hónap alatt megírtam, de előtte három évig olvastam.

— *Térjünk vissza tanári pályafutásodhoz, amikor könyvtár szakosokat tanítottál világtudalomra.*

— Az, hogy én a könyvtár szakon tanítottam, nem az egyetlen kapcsolatom volt a könyvtárosoktatással. A felszabadulás után volt egy nagyon furcsa funkció: megindult az olvasómozgalom, és ennek én voltam az országos felelőse. Akkor ismertem meg Magyarországot igazán. Kaptam egy hatósági autót, azal jártam az országot faluról falura, könyvtár-ról könyvtárra. Különösen három megyei könyvtárral barátkoztam meg. Az egyik Győr volt (később Győr-Sopron), amelynek akkoriban egy igen nagytudású főnöke volt, *Bay Ferenc*, tudósnak is nagyszerű, a Napóleon kori Magyarországról könyvet is írt. Egész Győrött Buddhának nevezték, mert bölcsen ült az eszpresszóban, és kinyilatkoztatott. Többek között engem használt arra, hogy Győr-Sopron megye könyvtárosait tanítsam, neveljem. Irodalomról, történelemről és mindenféle másról is beszélgett. A másik ilyen kitűnő könyvtár volt a kaposvári, tehát a Somogy megyei. Élén kiváló szervező állt. Nem tudós volt, mint Bay, de igazi, született szellemi ember: *Kellner Béla*. Ez a Kellner Béla szintén neveltetni akarta a könyvtárosait, és szintén engem használt erre, ő még autót is küldött mindig értem. A harmadik fő vármegye, amellyel harminc évem át nagyon erős kapcsolatom volt: Bács-Kiskun, a Kecskeméti Megyei Könyvtár. Ennek sokáig rendkívül derék könyvtárigazgató-nője volt, *Góhér Anna*. Nagyon régen ismer-tem, mert kezdetben ő volt a bajai járási könyvtáros, és egyszer, valamikor 46-ban vagy 47-ben Baján jártam, elbeszélgettem ott az olvasókkal, ez Góhérnak megtetszett. Nem sokkal ezután ő lett a kecskeméti megyei könyvtáros, s ettől kezdve — ahogy ő mondta — egyszerűen fölfogadott engem. Volt vagy húsz eszten-dő, amikor minden hónapban legalább egyszer Kecskeméten jártam olvasókat, könyvtárosokat irodalmi, történelmi művelődéstörténelmi dolgokra tanítani. Persze egyszer-egyszer minden könyvtárban megfordultam, de ez a három egészen közel került hozzám. Kecskeméten majd' harminc évem át én nyitottam meg a könyvhetet, és utána faluról falura, könyvtárról könyvtárra járkáltunk, mesélgettem könyvtárosoknak is, olvasóknak is. Ezt egészen addig csináltam rendszeresen, amíg csak hivatalosan nyugdíjas állományba nem

kerültem. Kérem, én a nyughatatlan nyugdíjas vagyok. Változatlanul írok, tanítok, szoktam könyvtárakba is menni, legutóbb tegnapelőtt voltam a nagykőrösi városi könyvtárban, ahol író-olvasó találkozón vettem részt, és nagyon kellemes volt, remélem, az olvasóknak is.

— *Milyen tapasztalatokat gyűjtöttél a könyvtárosokról akár az ötvenes években, akár később? Végeredményben ez nagyon vegyes társaság, van köztük képesítetlen, középfokú és egyetemi végzettségű. Mennyire érdeklődnek az ilyen továbbképzések iránt?*

— Ha ezt kérdezik tőlem, azt szoktam válaszolni, mint amikor azt kérdezik, mi a véleményem a fiatalságról, hiszen olyan régen vagyok fiatalok között. Ugyanaz, mint az öregekről. És meg vagyok győződve arról, bármely korban kérdeznek meg, ugyanez a válaszom. Vannak köztük kitűnők, vannak közepesek és vannak gyengék. Ugyanez a helyzet a könyvtárosokkal. A többség vidéken — a pestieket nem nagyon ismerem — nagyon lelkes. Szeretik csinálni, amit csinálnak, hivatásnak érzik, népevelők. Ezt láttam most is Nagykőrösön, de nemrég jártam Miskolcon és Győrött, és azt vettem észre, hogy általában jó kapcsolatuk van a gyerekekkel és a fiatalokkal. Ahol ez a jó kapcsolat megvan, ott a gyerekek bejárnak, otthonosak a könyvtárban, mert a gyerekekről is ez a véleményem... Persze én csak azokkal a gyerekekkel találkozom, akik bejárnak a könyvtárba; akik nem, azokat nem ismerem.

— *Azokat nem, akik feliratokkal díszítik a házak falát, letépi a telefonkagylókat...*

— Találtam egy gyereket jómúltkorába' valahol Miskolcon, aki szorgalmasan olvasott, de nagy probléma volt vele, mert éjszaka összefirkálta a falakat. Kérem: nappal olvas, éjjel ír. Még az sem biztos, hogy aki fiatalként lehetetlenül viselkedik, az lelkében huligán. Esetleg egyszerre érdeklí Homérosz, és az, hogyan lehet betörni a szomszéd ablakát. Ez felnőtté meglepő, de ha egy tizenöt éves olvasó, egy tizenöt éves garázda csinálja, hát... az ember azt mondja, fiatalon valamit csinálni kell. Emlékszem, amikor mi tizenhét évesek voltunk — nagyon jó iskolában, a Berzsényiben, nagyon jó tanulók, *Vajthó László* kedvencei —, éjszaka „surránást” játszottunk. Ez azt jelentette, hogy a rendőr közelében gyanúsán mentünk, „surrantunk”. Aki még él közülünk, az egyetemi tanár, aki meghalt, az is... Egyikük Mexikóban tanít zeneelméletet... Szóval a rendőr végül is bevitt minket.

— *De nem törtetek be, nem erőszakoltatok meg kislányokat...*

— Nem. Csak gyanúsán viselkedtünk, megbotránkoztattuk a rendőrt. Meggyőződésem, hogy se a ruha, se a hajviselet nincs összefüggésben az ember jellemével. Mikor sok évvel ezelőtt elkezdődött nálunk a főiskolán, hogy a rendező- és dramaturghallgatók szakállt és hosszú hajat növesztettek — a színészek nem, mert nekik olykor álszakállt kell ragasztani —, sok kollégám azt mondta, jaj, de kozmopoliták. Fogalmam sincs, miért kozmopolita a szakáll, Kossuthnak is volt. Mondtam is ennek a kollégámnak, nézd meg a Rákóczi képét, a közismert Mányoki-képet, milyen hosszú haja van, mégis egészen jó hazafi volt.

— *És mégcsak nőiesnek sem lehet mondani.*

— Szóval az, hogy valakinek szakálla van, farmert visel vagy lengemagyart, közömbös a jellemét illetőleg. Persze nem szeretem, ha valaki nem öltözik föl, nem adja meg a tiszteletet a színháznak. Én tulajdonképpen nem szeretek nyakkendővel viselni, de mint látod, most is van rajtam nyakkendő. Azért, mert tudtam, hogy te feljössz. Nem hiszem, hogy a ruha teszi az embert, inkább az ember teszi a ruhát. Nem bánom, ha egy gyerek beül az órára borzasan, farmerban vagy bármilyen öltözékben. De ha színházba megy el ugyanígy ez a fiatalember, akkor megkérdem: „*Mondja csak, kolléga úr, nincs magának egy zakója?*” Madáchat tisztelje jobban! Meg Shakespeare-t! Azt se szeretem, amikor a színpadon díszlet helyett

olyan mindenféle csúnyaságok vannak, amelyeket mostanában kell nézni. *Füst Milán* — a világ legzsörtölődőbb embere, akit életben ismertem — egyszer egy premieren mellettem ült a hetedik sorban. Főiskolai tanár vagyok évtizedek óta, én nem döböntem meg, hogy oda kaptam tiszteletjegyet, de Milán bácsi meg volt sértve, föl volt háborodva: „*Nekem a hetedik sorba? Hát nem tudják, hogy én vak vagyok? Én nem látom innét, mi van a színpadon!*” Szétmegy a függöny, azt mondja: „*Jaj, de izléstelen díszlet! Még jó, hogy nem látom!*”

— *Térjünk vissza a könyvtárosokra. Elnőiesedett szakma, hiszen lehet telefonon gyereket nevelni, ha van telefon és van gyerek, meg kell főzni legalább a vacsorát stb. stb. Minek képezze tovább magát, mikor úgyszincs megfizetve?*

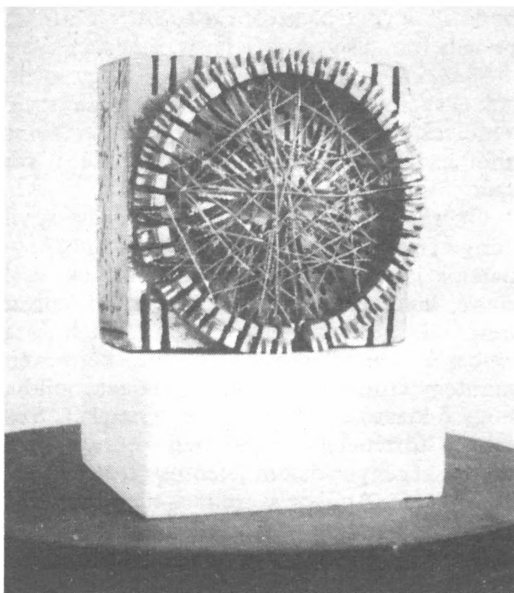
— Ezt a hazai foglalkozások többségéről el lehet mondani. A többiek sincsenek megfizetve, náluk is van gyerek. Rendkívül kétségbejítő, hogy milyen családi problémák vannak, csak ez nem ide tartozik. A könyvtáros abban különbözik a más foglalkozásúaktól, hogy ugyanolyan. Neki is van hivatása, és abban a pillanatban, ha kicsit is érzi, hogy ez a hivatás kapcsolatban van a szépséggel, a kultúrával, a népneveléssel, a pedagógiával — mert mindezzel kapcsolatban van —, akkor rájön, amire a művészek szoktak rájönni: a hivatásuk egy kicsit játék is. A könyvtáros egy kicsit olyan, mint a pedagógia, amiről én hiszem, vallom, hirdetem, hogy nemcsak tudomány, hanem művészet is. Ahol az ember olyan helyzetbe kerülhet, amit nem lehet megtervezni, hanem a pillanat ihletében kell kitalálni valamit. A könyvtáros, különösen vidéken, ahol társadalmi feladata is van, egy kicsit példakép kell legyen az olvasóinak. Más példa kell egy öreg nyugdíjasnak, egy munkából könyvhöz szaladó embernek, más egy ifjúnak, aki iskolába jár, más egy gyereknek, aki mesekönyvet keres. Ez más-másfajta művészetet követel. Sokféle könyvtárban láttam már könyvtáros színművészeket.

Kezdem egy olyan könyvtárossal, aki soha nem volt könyvtáros. Ismertem egy rendkívül kulturált és rendkívül kétbalkezes embert, az egyik princípálisom volt. Szegény *Ladányi Béla* nagyon rossz ügyvéd volt, jól ismerte a jogot, csak nem tudta, mit kezdjen vele. Mikor hazatértem a háborúból, az öreg már nyugdíjban volt, nagyon kevés nyugdíjjal, nyomorgott, egyedül élt, semmit se csinált, csak olvasott. Körülnéztem, hogy valami munkát sze-

reztek neki. A Képzőművészeti Főiskolán mondták, hogy nincs modell. Nők még csak-csak eljönnek, de férfiak nem, márpedig szükség volna idősebb férfi-modellre. Kérdeztem, mit fizetnek. Egy hónapra ötszáz forintot. (Ez az ötvenes évek elején még pénz volt.) Az öreg *Ladányi* azt mondta, ha még ötszáz forinttal ki tudná egészíteni a nyugdíját, akkor még napi öt cigarettára és napi egy feketére is telne. Na, akkor ez pont neki való. Össze is hoztam őket, egész baráti körük nevetett, rögtön fölverték és két évig ő volt a főiskolán a *szánalmas arc*. Nos, két év múlva találtam neki egy még jobb munkát. Könyvtáros ismerősöm, aki egy gyermekkönyvtárat vezetett, azt mondta, kellene valaki, aki délutánonként a gyerekekkel elbeszélget és könyveket ajánl, hatszáz forintot fizetne egy hónapra. Szóltam neki, még öt évig élt, haláláig ezt csinálta. Amíg ő ott ült, és mesélgetett *Don Quijotéről*, *Robinsonról*, *Mackó úr kalandjairól*, a rendszeres gyermekolvasók száma megnégyszereződött. És az öreg a Luxor kávéházban, ahol kéthetenként egyszer meghívtam egy dupla feketére, azt mondta: „*Idehallgass! Furcsa dolog ez, közeledik a halálom. Én nem szerettem ügyvéd lenni. Soha nem voltam daliás ember, engem még a csúnya nők sem szerettek viszont. Én most, életemben először érzem azt, hogy boldog vagyok. Érzem, hogy a gyerekek vonzódnak hozzám; amikor elmesélem, milyen kalandjai voltak Vernének a saját jachtján, vagy hogy May Károly soha életében nem látott indiánt, megkétszereződik a kivett May Károly- és Verne-regények száma, és amikor bemelegyek másnap, tudom, hogy megint ott ül majd tizenöt gyerek, és könyvekről beszélgetek velük. Ezért vagyok hálás, nem a hatszáz forintért. Pedig nagyon jól jön nekem, de én életem boldogságát találtam meg. Az irodalom propagandistája lettem.*” Akkor jöttem rá, hogy milyen igaz: a jó könyvtáros egyszerre pedagógus, propagandista és művész.

— *De ennek a szakmának nincs presztízse. Egy színésznőtől nem kérdezném meg, miért áldozza fel a munkájáért a hétvégéjét, az ünnepeit, hiszen ő akkor boldogtalan, ha nem áldozhatja fel, ha kimarad a szilveszteri tévéműsorból. De egy színésznő nevet szerez. A színház színes világ. Egy könyvtárossnak nem gyűjtik az autogramját, nem kap naponta húsz szerelmeslevelet ismeretlenektől...*

— Ugyanezt el lehet mondani a pedagógusokról is. Ugyezyel a presztízsnélküliség, sőt presztízsrömlés következett be, az az imágó veszett el, ami egy gimnáziumi vagy egy kollé-

giumi tanáré lehetett, olyanoké, mint *Sík Sándor* vagy *Vajthó László*. Egy ilyen tanár embereszménye volt a tanítványainak. És még valami: a tanárt valamikor a szülő tisztelte, most pedig a tanár ellen drukkol a gyerekekkel, de ugyanezt el lehet mondani a műszaki értelmiségiekről. Ők is ugyanerről siránkoznak: a mérnök úrnak a tekintélye leromlott a munkások körében is. Régen? Ha a szakmunkás a szakember, akkor a mérnök a még szakabb ember! Most? Hát persze az anyagi megbecsülése is, műszakinak, tanárnak, könyvtárosnak... Néha ijedten veszem észre, hogy érettségi előtt álló kitűnő gyerekek, akiknél azt szeretném, bárcsak könyvtár szakra mennének, de azt se bánám, ha más egyetemre, megmagyarázzák nekem józanul, hogy ők inkább benzinkutasok lesznek vagy bárpincérek. Egy nagy tudósunk fia mondta nekem a múltkor: „*Géza bácsi, ha elvégzem az egyetemet, öt év múlva elkezdhetek dolgozni háromezer forintért. Ha most, tizennyolc éves koromban elmegyek bárba dolgozni, megkeresek tizenöt ezret havonta.*” Vagyis: a jelentéktelen, társadalmilag jelentéktelen, ám pénzthozó tevékenységnek lett indokolatlan presztízse a szülők előtt is, a gyerekek előtt is. Mert kérem szépen: ha nekem valaki azt mondja, hogy ő nagyon jó műbútorasztalos akar lenni vagy nagyon jó vasesztergályos, azt én tökéletesen méltányolom. Meg vagyok győződve, hogy ahhoz is ihlet kell. De ha nekem valaki azt mondja, benzinkutas akar

lenni vagy pincér egy bárban, nagyon-nagyon elszomorodom. Ismerek egy kifutófiút, nagyon jó helyen fut ki, rengeteg borraivalót kap. Viszont nagyon sok könyvtáros ismerősöm, barátom-barátnóm érzi, hogy ez a hivatás ihletettséget követel. Persze, mindig a jókról beszéltek. Voltak rossz tanáraink, voltak jók is. Van rossz könyvtáros, van jó is. Bizonyos: a könyvtárosság társadalmi presztízse indokolatlanul kevés, anyagi javadalmazása felháborítóan alacsony ugyan, de azért aki megéri a szépségét, annak élettartalmat ad.

— *Azt hiszem, sokkal inkább a presztízzsel van vaj, mint a pénzzel. Az egész értelmiséget rosszul fizetik, de azért a diplomának van tekintélye. Aki azonban tanár vagy könyvtáros, az az élet vesztese. Nem sikerült tévábmondónak, újságírónak lennie, „csak” tanár, „csak” könyvtáros, ő a sikertelen ember. Így nem lehet kiállni, gyerekek elé, olvasók elé. Nem keresnek többet főállásukban a színészek sem, az újságírók sem, de „ők vitték valamire”. Csak az tanít, akinek muszáj? Csak az lesz könyvtáros? Nem azok, akik erre készültek, akiknek az a siker, hogy könyvtárosok lehetnek?*

— Volt jó néhány esztendő, amikor az volt a feladat, hogy egyáltalán könyvtárba szoktassuk az embereket. Tehát, hogy összegyűjtsük őket a könyvtárban, beszéljünk velük. Ez a negyvenes évek végén, ötvenes évek elején még a rumivással is összekapcsolódott. Volt Győrben egy rendkívül vagány járási könyvtáros. (Egyébként finnugor szakos nyelvészdiplomája volt. 56-ban disszidált. Mikor legutóbb hallottam róla, Svédországban az észak-svédországi lapp könyvtárhálózat igazgatója volt. Mikor ezt az állást elfogadta, írt nekem egy levelet, hogy: „*most már az életemet erre az egy »lappra« tettem föl.*”) Volt neki egy piros színű motorbiciklje, arra ráültetett engem, robogni kezdett, én kétségbeesve kapaszkodtam belé, és Győrből leszaladtunk egyenest Gönyübe, és bementünk az első kocsmába. Azt mondta: „*Idehallgassanak! Én hoztam egy csomó könyvet. Mindenkinek odaadok egyet. Egy hét múlva megint lejövök. Aki elmondja, mi van benne, annak fizetek egy pofa rumot.*” (Egy pofa rum az egy deci volt, nem féldeci!) „*Aki nem, azt hülyére verem.*” Volt ott egy nagydarab fiatalember, aki félholtra verte, annyira, hogy Győrben el is terjedt: a könyvtárhálózat saját félhalottjának tekintti. Magam is jártam ilyen helyekre, igyekeztem a kocsmai beszélgetésekkel összekapcsolni a könyvpropagandát. Történt egyszer Csornán, ahova szintén Győrből

vitt le autót, bemegyek az előadóhelyiségbe, a világon sehol senki. Mondták, hogy munkaidő után majd bejönnek. Kiderült, hogy a szomszéd kocsmában ülnek. Mondom, akkor menjünk oda. Beültünk a kocsmába a könyvtárossal, köszöntünk, a városi tanács költségére mindenkit meghívtunk egy stampedli rumra, és akkor én elkezdtem beszélni nekik különböző izgalmas regényekről, és megkérdeztem, ki mit szokott olvasni. Az egyik azt mondta, hogy ő olyat szeret, amiben gyilkosság van meg rablás, ha azt adunk neki, azt elolvassa. Mondtam, azonnal kapnak krimiket. Az egyik „bűnügyesnek” odaadtam a *Szegény gazdagokat*, a másiknak *Dosztojevszkij Bűn és bűnhődését*. Aki azt mondta — egy gyerek —, hogy amiben olyan izgalmas vakáció van, annak odaadtuk *Gogol Tarasz Bulbáját*, ami úgy kezdődik, hogy két gyerek megveri a papáját, aki milderre azt mondja: „*Látom, derék fiúk vagytok.*” Minden ponyvaigényre tudtam valamit ajánlani. Az történt, hogy átjöttek a könyvtárba, mindenki hozta a maga rendelte rumot, és már ők rendeltek nekem. És ami nagyon érdekes volt: két hét múlva visszamentem, és kiderült, hogy a kiadott klasszikusoknak több, mint felét el is olvasták, és közölték, hogy megint ehhez hasonlót kérnek. Többször meg is írtam, hogy nincs az a ponyvaigény, amit jó klasszikussal ki ne lehetne elégíteni. Mert ha valaki házasságtörésről akar olvasni, megkérdezem, franciát vagy oroszot akar-e, s az *Anna Kareninát* vagy a *Bovarynét* javaslom neki. Ezek klassz házasságtörési történetek. Ehhez azonban tudomásul kell venni, hogy a nagyromantika is a magasrendű irodalomhoz tartozik. Én nemcsak *Walter Scottot*, *Victor Hugót* és *Jókait* szeretem, én szeretem *Dumas-t* is. És nagyon sajnálom azt a fiatal embert, aki nem kellő időben olvasta el a *Három testőrt* és a *Monte Christót*. Ezeket ugyanúgy el kell olvasni, mint az egyéb klasszikusokat. Mélyen meg vagyok győződve arról, hogy a romantika a realizmus előiskolája. Ezt egyetlen könyvtáros se felejtse el, ha könyveket ajánl. A realizmusigényt is a romantika találta ki. Ahhoz, hogy a múlt századi nagyrealizmus odaforduljon a valóság felé, olyan romantika kellett, mint *Dickens* nyomorábrázolása, *Victor Hugo Nyomorultakja* és *Jókai Aranyembere*. Azt se felejtjük el, hogy a kezdő nagyrealistáknál nehéz eldönteni, hol a határ a romantika és a realizmus között. Ugyanaz a *Gogol* írta a *Holt lelkeket*, aki nem sokkal előbb a *Tarasz Bulbát*. Hát ha a *Tarasz Bulba* nem romantikus, akkor én

nyuszi vagyok. Nézzük *Balzacot*, ezt a nagy realista író. És vegyük a nagy, realista művet, a *Szamárbórt*. Nem romantikus? Vagy olvasuk el azokat a regényeit, ahol borzasztó szenvedélyek tombolnak. Például a *Betty néni*, ahol a világ legravaszabb bosszúállásáról van szó.

Győri történt meg az is, hogy az egyik könyvtárban azt mondta a könyvtárosnő, hogy fiatalok járnak be, de rettenetes alakok, csak rossz könyveket kérnek. Mondom: olyan nincs, de nézzük meg. Vártam. Jöttek fiatal emberek, de idősebbek is, hát kérdeztem mindegyiktől, mit akar. Az egyik azt mondja, hogy ő kizárólag szerelmes történeteket. Szerelmes történeteket rendkívül könnyű adni, mert a regényirodalom jelentős része a szerelemről szól. Amikor szerelmes történetet kértek, én nyugodtan tudtam nemcsak *Jókait* adni, hanem *Móricz Zsigmondot* is vagy akár *Zolát*. Ezek nagyon megfeleltek. Aki azonban igazi érzelmes történetet akart olvasni, annak odaadtam *Turgyevtől* a *Tavaszi vizeket*. Mint kiderült, az illető nagyon meg volt elégedve vele, mert az egy igazi érzékeny szerelmi történet. Az már kialakult bennem, hogy aki bűnügyit akar, mindenképpen a *Szegény gazdagokkal* kell kezdenie, mert az aztán igazi krimi. *Jókai* tele van krimivel. Az emberek nem veszik észre, hogy *Jókai* — különösen élete utolsó tiz-tizenöt évében — egyre inkább a kaland, a nagy kaland felé fordult, és olyan regényei, mint például a *Három királyok csillaga* a legjobb bűnügyi regények egyike. Az olyan regényeit, mint *A két Trenk* vagy a *Rákóczi fia* nem is szokás ismerni. Ezek a legválogatottabb bűncelekményekről szólnak. Továbbá: ha valaki igazi nyomozást akar, ott van *Wassermann*tól a *Maurizius-ügy*, igazán a klasszikus német regények közé tartozik, de bűnügyiobb történet, mint egy *Conan Doyle* vagy egy *Simenon*! Vannak fiatal emberek, akik verekedést, háborút, lövöldözést szeretnek. Ezeknek is könnyű ajánlani, mert a világirodalomnak abban a részében, amely nem a szerelemről szól, az emberek folyton lövöldöznek egymásra! Van nekem egy módszerem, egy játék. Író-olvasó találkozókon, különösen könyvtárakban föl szoktam hívni a figyelmet különböző könyvekre. Az ötletet *Karinthy* adta. Tudniillik *Karinthy*nak van egy nevezetes humoreszkje, az a címe, hogy *Zanza*. Hogyan lehet egy mű tartalmát egy mondatban elmondani. A leghíresebb így szól: *Fiatalember szárnyas állattal érkezik, indiszkrét kérdést intéz-*

nek hozzá, erre eltávozik. Ez a *Lohengrin*.

— *Három nővér Moszkvába akar utazni. Miután ennek semmi akadálya nincs, nem utaznak.*

— Ez *Kosztolányi*, de nekem *Karinthy* adta az ötletet. Azt játszom az olvasóval, találja ki, melyik műről van szó. Mert ha kitalálja, talán más jelentkező is kedvet kap hozzá. Például, fiatalember ablakban megiszik egy egész üveg pálinkát, mire jön Napóleon és visszamegy. Ez a *Háború és béke* tartalma. Vagy: magas beosztású állami tisztviselő rájön, hogy baj van a családi életében, erre megöli a csábító nővérét. *Bánk bán*. Fejletlen öntudatú ember mindenféle marhaságot összeálmodik, aztán lebeszéli az öngyilkosságról.

— *Az ember tragédiája.*

— Igen. Nagytudású ember előlről kezdi az életét, de így se lesz belőle semmi.

— *Faust.*

— Szóval ilyeneket szoktam kitalálni, és érdekes, ha az ember tréfás hangon beszél ezekről a könyvekről, gusztust kapnak rá azok, akik, mint mondtam, nem ismerik a művet. Mikor később visszamegyek, beszélek róla, addigra már olvasták, és ők is játszani kezdenek, ők találnak ki ilyen tartalmú összefoglalásokat.

— *Az előbb említetted, hogy a győri könyvtáros szerint mindenki csak rossz irodalmat akar olvasni, te pedig azt mondtad, nincs rossz olvasó, csak ajánlani tudni kell. És te ajánlottál is?*

— Igen. És bevált. Persze, nem százszázalékosan. Jó irodalmat adtam mondjuk tizenöt embernek, ebből hatnak tetszett. És aki egynek rájön az izére, az már keresi a többi jó műveket is. Ez az, amire a hosszú könyvtári gyakorlatban rájöttem. Az olvasatásnak sorrendje van. Nem lehet úgy kezdeni, hogy az illetőnek azonnal elmenjen a kedve a könyvtől. Aki életében alig olvasott valamit, annak nem szabad odaadni *Dante Divina Commediáját*, mert egy életre elmegy a kedve az olvasástól. Nekem saját élményem van erről. Én nagyon jó olvasó voltam diákkoromban. A kötelező olvasmányokat már előbb elolvastam, leszámítva egy könyvet, amit nekem nem lehetett a gimnáziumban „beadni”. Ez *A falu jegyzője* volt. Elkezdtem olvasni, tizenöt éves voltam, amikor rá akartak beszélni. Untam. Amikor már kétszer nekifogtam, és nem ment, akkor a korabeli divatos puskák közül, az Aczél-puskából — ez volt a legdivatosabb — tudtam meg, hogy mi van benne. Hosszú évekkal később, lehettem olyan huszonöt-huszonhat éves, egy fogorvosi

városzobában ültem, ott ki volt téve sok minden, például *A falu jegyzője* is. Elkezdtem olvasni. Olyan izgalmas volt, hogy hazamentem és két nap alatt elolvastam az egészet. *A falu jegyzője* végérvényesen felnőtt könyv. Ahhoz annyi életpapasztalat kell, hogy a legokosabb tizenöt éves gyerek is unja. Vannak könyvek, amikhez föl kell nőni. Mert ahhoz semmilyen előolvasás nem kell, hogy egy Jókai, egy Mikszáth, egy Victor Hugo az embernek tessenek. De ha valakit azzal kezdenek el olvasatni, hogy odaadom neki *Thomas Mann Doktor Faustusát*, hát az azután már P. Howardot sem olvas! Viszont ha rádobjuk azt a néhány évet, amíg a romantikán, a realizmuson át a modernekhez eljut, a Doktor Faustus a legnagyobb gyönyörűsége lesz. Vannak könnyű olvasmányok és nehéz olvasmányok. Különböztessük meg a nehéz olvasmányt az érthetlentől! A nehéz olvasmány megérthető, csak le kell győzni! Ha az embernek elég előolvasmánya van, akkor nagyon könnyű legyőzni. Nekem már nem nagy dolog végigolvasni egy *Thomas Mann* könyvet, sőt nagyon élvezem. Nem így vagyok *Joyce*-szal, akit ma sem tudok élvezni. Kétszer elolvastam a *Gáspár Endre* és a *Szentkuthy Miklós* fordítását, de szenvedek, szenvedtem, nekem az nem olvasmány. Ma legtöbbit forgatott könyvem a *Divina Commedia*. Minden fordításban olvastam, nem tudok olvasni, de azért nagy részét olvasni is elolvastam. Amikor először kezdtem el olvasni, gyermekkoromban, az első fejezet végéig jutottam el, aztán elolvastam a *Poklot*, azután csak harmadik-negyedik nekifutásra az egészet. Azután az összes többit: *Babits* fordítását, a *Szász Károlyét*, a különböző kísérleteket, most már az összes asszociációit megértem, és mindig újabakra jövök rá. *Boccaccio* novelláihoz nem kellett felnőnem. Ha akarom, malackodásnak olvasom, ha akarom, történetfilozófiának.

— *Az olvasók azonban többnyire mégsem Balzacot kérik, hanem Dumas-t. A Szamárbörrnél népszerűbb Isaura, a rabszolgalány. Van olyan felfogás is, hogy aki lektürt olvas, az sose fog igazi irodalmat igényelni, és ha igen, azt is lektürrként olvassa.*

— Jó lektürt kell adni. Ez nagyon tág fogalom. Ezek között nagyon jó regények is vannak. Igenis az igazi olvasás előiskolája. A tipikusan jó lektűr nekem *Cronin*. A *Réztábla a kapu alatt* *Sinclair Lewis* *Arrowsmith*ének a felhígítása. Az *Ezt látják a csillagok* a *Germinal* előiskolája. Klasszikus művek egész gondolatmenete könnyeden elmesélve. Soha nem va-

gyok felháborodva, ha valaki Cronint olvas. Sőt: isten bocsássa meg nekem, az *Elfújta a szél* is nagyon jó regény. Ami épp most nagyon aktuális nekem: újra megjelenik *A halászó macska utcája*. Én írtam hozzá utószót. Kifejezetten jó regény. Valószínű, hogy azért váltotta ki a kritika rosszindulatát, mert túl nagy sikere volt. A két világháború közötti korszaknak elég jó írója volt *Földes Jolán*.

— *Elmondad tapasztalataidat a könyvtárosokról, továbbképzésükről, az olvasókról. Mennyire vagy te könyvtári olvasó? Számtalan tudományos ismeretterjesztő könyvet írtál. Hol jegyzetelsz? Nagy tudományos könyvtárakban? Itthon?*

— Majdnem mindig itthon olvasok. Nagyon zavar az, ha nem a saját könyvemet olvasom. A szakkönyveket megveszem, vagy legalábbis kölcsönkérem. Jegyzetelni nem szoktam, mert amit leírok, azt elfelejtem. Viszont amit a fejemben tartok, azt nem felejttem el. Párhuzamosan végigjártam két egyetemet, és tanítottam számos főiskolán anélkül, hogy egy jegyzetet is írtam volna. Tehát ha én írok egy ismeretterjesztő könyvet, mint például legutóbb azt a bizonyos epikatörténetet, akkor sok mindent olvasok, és a fejemben elraktározom. Magamban elgondolom a szerkezetet, a fejezetek hogy követhetnek. Ezt már tudja Gréti, tudta Zsuzsi is — te ismerted az első feleségemet, ugye? —, hogy ha akár itt, akár Visegrádon én egy szót se szólok, csak föl és alá járkálva pipázom, akkor dolgozom. Amikor leülök, már csak kimásolom a fejemből. Nemcsak regényt írok így, és nemcsak verseket, hanem ismeretterjesztő műveket is. Fejezetcímeket adok — legfeljebb menet közben megváltoztatom —, de még a bekezdéseket is magam előtt látom. Ezt a legutóbbit például három évig építettem, aztán fél év alatt megírtam.

— *Az epikatörténetet? A szakirodalom nagy része angolul meg németül van. Milyen nyelveken olvasol?*

— Én sok nyelven nem tudok, de mindkét feleségem nagyon jól tudott nyelveket. Gréti három nyelven — német, francia, angol — tolmács szinten. A latin az, amit én jobban tudok. A többit mind ők tudják jobban.

— *A feleséged olvas hozzá a történelmi regényeidhez? Vagy ilyenekhez, mint az epikatörténet?*

— Hát ezekhez nem. De ha van valami új szakkönyv, odaadom neki. „Olvasd el, aztán mondd meg, mi van benne!” Akkor nagyjából

elmeséli. Mindig meg akartam írni alapvető tanulmányomat *A házastárs műveltségének káros hatása az emberi kultúrára* címmel. Ami nekem kell egy művemhez, azt azért én olvasom el. Olvasni elég jól olvasok latinul, németül, franciául, angolul. Olaszul is olvasok, amit soha nem tanultam.

— *Kosztolányi mondta állítólag, hogy ha az ember bizonyos kort elér, akkor észreveszi, hogy tud olaszul.*

— Régi pesti polgári körökben, ha valaki tudott latinul, kicsit tanult franciául, fordításban olvasott olasz művet, utána át tudta olvasni az eredetit. Én Dantét és *Petrarcát* tudok eredetiben olvasni. Az angol olyan, hogy nem merném állítani, hogy tudok angolul. Vagy hússzor jártam Angliában, fiam él ott, lakásom van nála, de mennél jobban tudok angolul, annál kevésbé merek beszélni. Shakespeare-t megértem, a pincért nem biztos. Még németül is nehezen fejezem ki magam. Franciául könyvebben. Gréti előtt azonban meg se merek szólalni, azt mondja, szörnyű a kiejtésem.

— *Említetted, megveszed a szakkönyveket. Hogy jutsz hozzájuk? Az általad is annyira szeretett ókor szakkönyveinek többsége nem hozzáférhető. Még a szerzők műveit se igen találod meg, nemhogy a kommentárt.*

— Én nem tudományos műveket írok, hanem ismeretterjesztőket. Én nem a szakirodalomra vagyok kíváncsi. Én a művekre vagyok kíváncsi. A szakirodalmat ismerem alapművekből és lexikális művekből. Nekem az irodalomhoz elég az *Encyclopaedia Britannica*. Rendkívül alapos és jó lexikon.

— *Az is megvan neked?*

— Nekem nincs, de megvan az Egyetemi Könyvtárban és a Széchényi Könyvtárban is. Mit gondolsz, mibe kerül egy *Encyclopaedia Britannica*, ha meg akarom venni egy antikváriumban? Nem a legújabb! Egy körülbelül húszéves!

— *Körülbelül harminc-nyegyvenezer forint.*

— *Negyvenezer.*

A hetvenöt éves Hegedüs Gézának három könyve van sajtó alatt, kettőn éppen dolgozik. A cumaei Sibylláról az ő hangjátékában hallottam először gyermekkoromban. Gimnazista koromban az ő könyvéből tanultam a verstant. Legutóbb, ha jól emlékszem, családregényének első kötetét olvastam a Trianon előtti Magyarországáról. Színház- és drámatörténetet főiskolás fokon tanít. Olvasni pedig... Mondjam, hogy mindenkit?

Kartal Zsuzsa